

Πώς Ξεκίνησε; Μάθετε την ιστορία... των διακοπών!

Ποιοι

ήταν οι πρώτοι άνθρωποι στην Ιστορία που καθιέρωσαν τις καλοκαιρινές διακοπές; Πότε προσφέρθηκε το πρώτο τουριστικό πακέτο και γιατί στην Ελλάδα θεωρούνται τόσο «ιερά» τα μπάνια του λαού; Επιχειρούμε μια βουτιά στην ιστορία των καλοκαιρινών διακοπών και των ταξιδιών αναψυχής, μιας ανάγκης τόσο παλιάς όσο και η ανθρωπότητα. Πολλούς αιώνες πριν ακουστεί για πρώτη φορά η λέξη «τουρίστας» στην ανθρωπότητα, οι αρχαίοι πολιτισμοί είχαν αγκαλιάσει την αξία του ταξιδιού, από την στιγμή που ανακαλύφθηκε ο τροχός και το χρήμα. Από τα εμπορικά ταξίδια της Μεσοποταμίας ξεκινά μια παράδοση χιλιετηρίδων, που φυσικά δεν άφησε ασυγκίνητα τα ιδιαζόντως ανήσυχα πνεύματα των αρχαίων Ελλήνων.

Μπορεί να μην είχαν «θεσμοθετηθεί» οι καλοκαιρινές διακοπές, αλλά οι αρχαίοι ημών έβρισκαν πάντα αφορμές να εκδράμουν προς υπαίθρια θέατρα, θρησκευτικές τελετές, μαντεία και ιερατεία, φημισμένα ιατρικά κέντρα όπως το ασκληπιείο της Κω, θερινούς αγώνες και τελετές, με αποκορύφωμα φυσικά τους Ολυμπιακούς Αγώνες. Από τότε ωστόσο τίθεται και ο ταξικός χαρακτήρας των ταξιδιών, αφού μόνο τα μέλη των υψηλότερων κοινωνικών τάξεων είχαν την δυνατότητα να ταξιδέψουν.

Αυτοί στους οποίους χρωστάμε την καθιέρωση της έννοιας των καλοκαιρινών διακοπών είναι οι αρχαίοι Ρωμαίοι. Από τον 2ο π.Χ. αιώνα, οι εξοχικές κατοικίες των ρωμαίων αριστοκρατών αποτελούσαν αναπόσπαστο κομμάτι της ζωής της «υψηλής κοινωνίας». Μάλιστα, υπήρχαν οι παραθαλάσσιες εξοχικές κατοικίες, που προτιμούνταν την άνοιξη, και οι ορεινές εξοχικές κατοικίες, που προτιμούνταν τα καλοκαίρια, κυρίως για να αποφεύγονται οι ορδές λαϊκών στρωμάτων στις ακτές. Η περιοχή της Νάπολης υπήρξε αγαπημένο θέρετρο των Ρωμαίων. Δεν ήταν λίγοι εκείνοι που έχτιζαν τις παραθαλάσσιες βίλλες τους κυριολεκτικά στην άκρη της θάλασσας, έτσι ώστε να μπορούν να ψαρεύουν από την κρεβατοκάμαρά τους. Οι δε παραλίες της Ιταλίας μετατρέπονταν σε σκηνικά ρωμαϊκών... «οργίων», όπου οι άνδρες περνούσαν τις «διακοπές» τους με γυναίκες ελαφρών ηθών.

Από το τέλος των ρωμαϊκών χρόνων, μέχρι την Αναγέννηση και τις απαρχές του 19ου αιώνα, το ταξίδι συνέχιζε να παραμένει προνόμιο των υψηλών τάξεων. Τα θρησκευτικά ταξίδια και οι επισκέψεις σε ιαματικές πηγές ήταν οι δημοφιλέστερες καλοκαιρινές «διακοπές», αλλά καθιερώθηκε και ο θεσμός του «Grand Tour», των ταξιδιών που επιχειρούσαν οι γόνοι αριστοκρατών γυρίζοντας ολόκληρο τον τότε γνωστό κόσμο (της Ελλάδας φυσικά περιλαμβανομένης, εξαιτίας της κλασικής της παράδοσης).

Το «Μεγάλο Ταξίδι» δεν ήταν υπόθεση αμιγώς καλοκαιρινή, καθώς συχνά διαρκούσε περί τα τρία χρόνια και είχε ως στόχο όχι την αναψυχή αλλά την διεύρυνση των οριζόντων.

Τα πάντα αλλάζουν όταν στην ζωή της ανθρωπότητας μπαίνει η ατμομηχανή. Από τις αρχές του 19ου αιώνα, τα τρένα και τα ατμόπλοια κάνουν τα ταξίδια ασφαλέστερα και τα αστικά στρώματα μπαίνουν στο παιχνίδι των διακοπών. Σημαντικός «σταθμός» της Ιστορίας του τουρισμού είναι η ίδρυση από τον Thomas Cook του πρώτου ταξιδιωτικού πρακτορείου, που αναλάμβανε να πουλήσει πακέτα διακοπών, περιλαμβανομένων μετακινήσεων αλλά και κουπονιών διαμονής. Το ημερολόγιο έδειχνε 5 Ιουλίου του 1841, ημερομηνία γέννησης της λέξης «τουρίστας» (από την αγγλική λέξη «tour»). Στην άλλη πλευρά του Ατλαντικού, οι σιδηρόδρομοι φέρνουν και την αμερικανική αστική τάξη στις παραλίες, για λόγους υγείας και ξεκούρασης. Ωστόσο, το θρησκευτικό στοιχείο επικρατεί, καθώς οι σημαντικότερες παραθεριστικές δομές είναι εκκλησιαστικές και αναλαμβάνουν να προστατεύσουν τον αθώο και ιερό χαρακτήρα των καλοκαιρινών διακοπών, μακριά από καταχρήσεις και σεξουαλικά θέλγητρα, ώστε ο παραθερισμός να μην συνοδεύεται με... ένοχες συνειδήσεις, όπως αναφέρει η αμερικανίδα ιστορικός Cindy Aron, που συνέγραψε μεταξύ άλλων την «Ιστορία των Διακοπών».

Όπως αναφέρει σε συνέντευξή της πάντως, υπάρχει ο εξής στερεοτυπικός διαχωρισμός μεταξύ ευρωπαϊκής και αμερικανικής θεώρησης της θερινής ανάπαυλας: «Οι Ευρωπαίοι δουλεύουν ώστε να μπορέσουν να πάνε διακοπές. Οι Αμερικάνοι πάνε διακοπές ώστε να μπορέσουν να επιστρέψουν στη δουλειά».

Η θρησκευτική σφραγίδα φιγουράρει και στον θεσμό της παιδικής κατασκήνωσης. Η πρώτη επίσημη θερινή κατασκήνωση για παιδιά ιδρύθηκε στην Ζυρίχη στα μέσα του 19ου αιώνα από έναν επίσκοπο, ενώ στην συνέχεια υποστηρίχθηκε από τον θεσμό του προσκοπισμού, δημιουργώντας μία σταθερή εναλλακτική για την σχολική ανάπαυλα. Όσο για την τελευταία, επικράτησε για διαφορετικούς λόγους σε κάθε χώρα – στις ΗΠΑ για παράδειγμα, σύμφωνα με ιστορική αναδρομή του περιοδικού Time, η καθιέρωση των καλοκαιρινών διακοπών στα σχολεία συνδέεται με την ανάγκη των παιδικών χεριών στις αγροτικές εργασίες του καλοκαιριού. Σήμερα, φυσικά, οι σχολικές διακοπές έχουν καθιερωθεί ως δικαίωμα των παιδιών στην πνευματική ξεκούραση, αν και η διάρκεια του σχολικού έτους παρουσιάζει σημαντικές αποκλίσεις από χώρα σε χώρα – σε ορισμένα ασιατικά κράτη για παράδειγμα διαρκεί 48 ολόκληρες εβδομάδες, την ίδια στιγμή που στην Ελλάδα το καλοκαιρινό «ραχάτι» έχει καθοριστεί στους τρεις μήνες. Δείτε εδώ την σχετική λίστα με τις καλοκαιρινές διακοπές ανά κράτος.

Η κοινωνική ελίτ συνεχίζει να απολαμβάνει το μεγάλο μέρος της πίτας των

καλοκαιρινών διακοπών μέχρι και τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Τότε είναι που επιχειρείται ο εκδημοκρατισμός του τουρισμού, σύμφωνα με την Γαλήνη Μουτάφη, καθηγήτρια και συγγραφέα του βιβλίου «Έρευνες για τον τουρισμό στην Ελλάδα και την Κύπρο». Όπως δηλώνει σε μια ενδιαφέρουσα έρευνα του Έθνους, «μέχρι τότε διακοπές έκαναν μόνο μέλη της ελίτ, κυρίως άνδρες, διότι ο τουρισμός προϋπέθετε χρήματα, πολιτισμικό κεφάλαιο και γνώσεις. Σημαντικοί παράγοντες που ώθησαν τον παραθερισμό ήταν η ανάπτυξη των μέσων μαζικής μεταφοράς, η αύξηση της κινητικότητας των ανθρώπων, η αύξηση του εισοδήματος, η μείωση της εργάσιμης εβδομάδας, τα εργασιακά δικαιώματα (σύνταξη) κ.ά. Με φορείς πρώτα τη μεσαία τάξη και στη συνέχεια τα κατώτερα στρώματα, με τη συμμετοχή γυναικών, οι οποίες άρχισαν "καθυστερημένα" να ταξιδεύουν, ο τουρισμός μετά τον πόλεμο αποκτά νέο περιεχόμενο».

Την πορεία του τουριστικού κινήματος ανακόπτει φυσικά ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος που ακολουθεί. Αμέσως μετά, στην Ελλάδα ο τουρισμός θεριεύει και αποφασίζεται να αξιοποιηθούν τα θέλγητρα των νησιών, που έχουν μείνει ανεκμετάλλευτα και παρθένα ως την δεκαετία του '50. Κάπου εκεί αρχίζει και ο «μύθος» του Ζορμπά και τα κλισέ που παραδοσιακά αποτελούν την βασική γραμμή της τουριστικής προώθησης της χώρας. Παράλληλα με την έλευση των ξένων τουριστών στη χώρα, που σήμερα αποτελεί την «βαριά βιομηχανία» της χώρας, οι Έλληνες αναπτύσσουν τις δικές τους καλοκαιρινές συνήθειες. Η παραλία θεωρείται αυτονόητο δικαίωμα της θερινής καθημερινότητας των πολιτών, σε τέτοιο βαθμό που ο Ανδρέας Παπανδρέου επικαλέστηκε τον σεβασμό στα «μπάνια του λαού», αρνούμενος να καταφύγει εσπευσμένα στις κάλπες στα τέλη των '80s. Φυσικά, η εξόρμηση του λαού στις παραλίες ήταν μια ιστορία πολύ παλαιότερη.

Στις επόμενες δεκαετίες, ελληνικό καλοκαίρι σημαίνει νησιά, rooms to let και greek kamaki, αλλά και διακοπές διαρκείας για κάθε οικογένεια. Τα πιο λαϊκά στρώματα επιλέγουν τα πατρικά τους σπίτια, τα χωριά τους ή τα φθηνά δωμάτια σε παραθαλάσσια θέρετρα για όλο το καλοκαίρι. Τα νησιά γνωρίζουν δόξες χάρη στο διεθνές jet set που τα επισκέπτεται, ιδιαίτερα στις δεκαετίες του '60 και του '70, οπότε και οι παγκοσμίου φήμης Έλληνες κροίσοι φιλοξενούν διάσημους αστέρες. Οι πιτσιρικάδες της πόλης κατηφορίζουν προς τις κοντινές παραλίες, στοιβαγμένοι σε λεωφορεία, ενώ το ελληνικό κράτος θεσπίζει και τα κουπόνια κοινωνικού τουρισμού, μία ακόμη ένδειξη του αυτονόητου χαρακτήρα που έχουν πάρει οι εν Ελλάδι διακοπές ως δικαίωμα. Τα πράγματα αλλάζουν όσο ανεβαίνει το βιοτικό επίπεδο και όσο οι Έλληνες βρίσκουν διεξόδους, χάρη σε φθηνά αεροπορικά εισιτήρια και αξιοποίηση «χειμερινών» αργιών, σε προορισμούς του εξωτερικού. Έτσι, τα καλοκαιρινά τους ταξίδια διαρκούν λιγότερο, ενώ αναπτύσσονται περισσότερο οι εξειδικευμένοι τομείς τουρισμού (θρησκευτικός,

εναλλακτικός, φυσιολατρικός, τρίτης ηλικίας, αγροτουρισμός κ.ο.κ.) Και μπορεί τα τελευταία χρόνια, οι έρευνες να κάνουν λόγο για αυξανόμενα ποσοστά όσων, λόγω κρίσης, δηλώνουν πως δεν θα κάνουν καθόλου διακοπές, αλλά οι εξορμήσεις στις κοντινές παραλίες επανέρχονται στο προσκήνιο, ενώ τα καταλύματα των νησιών γεμίζουν και πάλι ασφυκτικά με ξένους τουρίστες.

Πηγές: in2life.gr- offsite.com.cy